

Leo Trotskij

Vad är fascism?

Utdrag ur ett brev till en engelsk kamrat, 15 november 1931¹

Jag skriver till dig idag beträffande frågan om fascismen. Det vore bra om du kunde diskutera tre frågor med de engelska kamraterna, eftersom vi på detta sätt skulle kunna komma fram till slutsatser och bestämda åsikter.

Vad är fascism? Ordet kommer ursprungligen från Italien. Var alla sorters kontrarevolutionära diktaturer fascistiska (det vill säga innan fascismen uppstod i Italien) eller ej?

Komintern kallar Primo de Riveras tidigare diktatur i Spanien, 1923-30, för en fascistisk diktatur. Är det rätt eller fel? Vi tror att det är fel.

Den fascistiska rörelsen i Italien var en stor spontan massrörelse med nya ledare från de djupa leden. Den är till sitt ursprung en rörelse ur underklassen som styrs och finansieras av stora kapitalistiska krafter. Den härstammar ur småbourgeoisin, proletariatet i slummen och till och med i viss utsträckning ur de proletära massorna. Mussolini, en tidigare socialist, är en "self-made" man som härrör ur denna rörelse.

Primo de Rivera var aristokrat. Han innehade en hög militär och byråkratisk post och var guvernör för Katalonien. Han genomförde sin omstörtning med hjälp av statens och militära krafter. Den spanska och den italienska diktaturen är två helt olika sorters diktaturer. Man måste hålla isär dem. Mussolini hade svårigheter att få många gamla militära institutioner att förlika sig med den fascistiska milisen. Det problemet existerade inte för Primo de Rivera.

Rörelsen i Tyskland liknar mest den italienska. Det är en massrörelse vars ledare använder en hel del socialistisk demagogi. Det behövs för att kunna skapa en massrörelse.

Fascismens verkliga bas är småbourgeoisin. I Italien har den en mycket stor bas – småbourgeoisin i städerna och bönderna. Även i Tyskland finns det en stor bas för fascismen. I England finns det mindre av den basen eftersom proletariatet där är den överväldigande majoriteten av befolkningen: bönderna eller det skikt som arbetar med jordbruk är endast en obetydlig del.

Man kan säga, och det är i viss mån sant, att den nya medelklassen, statstjänstemän, privata administratörer, etc kan utgöra en sådan bas. Men det är en ny fråga som måste analyseras. Detta är ett antagande. Det är nödvändigt att analysera just hur det kommer att utvecklas. Det är nödvändigt att förutse hur den fascistiska rörelsen växer fram från det ena eller andra elementet. Men detta är bara ett perspektiv som beror av händelseutvecklingen. Jag påstår inte att det är omöjligt att en fascistisk rörelse utvecklas i England eller att en Mosley eller någon annan skulle kunna bli en diktator. Detta är en fråga för framtiden. Det är en långsökt möjlighet.

Att nu tala om det som en överhängande fara är inte en prognos utan endast en profetia. För att kunna förutse något vad gäller fascismen så måste man ha en definition av den. Vad är fascismen? Vilken är dess bas, dess form och dess kännetecken? Hur kommer den att utvecklas?

Jag vill med detta visa för de engelska kamraterna att frågan är inte enkel. Man måste gå till väga på ett vetenskapligt och marxistiskt sätt.

Nu till en annan fråga. Naturligtvis är det viktigt att du sysslar med de isolerade elementen i

¹ Publicerades i *The Militant* 16 januari 1932

Vänsteroppositionen, men det är inte mindre viktigt att ägna stor uppmärksamhet åt vad som sker i det Kommunistiska partiet, det Oberoende arbetarpartiet och Labour-partiet. De första skakningarna eller jordbävningen måste ha orsakat mycket stora sprickor i husväggarna, och bolsjevik-leninisterna kan få inflytande i en stor del av arbetarrörelsen. Det är nödvändigt att inrikta er uppmärksamhet inte bara på vår lilla sektion, utan på allt som händer i denna stora organism.

Detta brev har en mycket obearbetad form. Jag har inte ens kontrollerat innehållet, men jag litar på att ni uppfattar andemeningen i de idéer som uttryckts ...